

Mgr. David Doubek, PhD

Oponentský posudek na práci Ekateriny Kuzminy „Principles of social influence in religious recruitment.“

The case of a Christian organization affiliated with Charismatic Renewal

Práce se věnuje zajímavému tématu konverze v kontextu nových křesťanských náboženských hnutí, které lze pojmut jako součást širšího fenoménu hnutí náboženské obrody (revitalizace) jakožto reakce na modernizaci společnosti od konce 19. století, zejména pak ale od 60. let 20. století. Jedná se o kvalitativně pojatou studii jednoho konkrétního nového penekostálního (letničního) hnutí, působícího v jedné postsovětské republice. Toto hnutí nebylo ještě nikdy předtím zkoumáno.

V teoretické části autorka velmi přehledně představuje různé psychologické koncepty procesu konverze a kriticky je posuzuje. Vychází přitom z rozsáhlé zahraniční literatury, kterou je schopná kompetentně uchopit a komentovat.

Za cíl výzkumné části si autorka klade „popsat tuto mladou náboženskou organizaci z hlediska potenciálního konvertity“. Výzkum probíhal prostřednictvím zúčastněného pozorování, umožněného velkou otevřeností dané organizace. Účastnický výzkum v takovém případě přináší řadu praktických i etických výzev, které autorka velmi důkladně a informovaně reflektuje a vysvětluje, proč v rámci možností a omezení zvolila cestu částečného utajení. Etiku výzkumu zde zajišťuje důkladná anonymizace. Já bych dodal, že etiku výzkumu nemůže zaručit žádné mechanické opatření že jde o komplexní postoj a přístup k aktérům, datům a psaní, který se autorka zdá naplňovat velmi dobře. Poněkud neobvyklým prvkem bylo angažování asistenta při sběru dat (který nejspíš přispěl i v analytické rovině), nicméně autorka vysvětluje důvody i jakou podobu asistentova role měla. Sebraná data byla posléze analyzována metodou tématické analýzy dat.

Výzkumná část posléze představuje spirituální hodnoty, různé koncepty a rituální procesy, které organizace využívá. Představeny jsou bohoslužby, „mluvení jazyky“, exorcismus, koncept charismatu a další specifitější koncepty jako spiritulní genetika. Rovněž je představen postoj k nečlenům a nevěřícím a charakter prožitku identity se skupinou.

Poté práce přistupuje k analýze přímým srovnáním Cialdiniho principů (pro analýzu psychologie konverze) s pozorovanými jevy. Autorka v analýze hledá, jestli a jak zde Cialdiniho principy (což jsou vlastně kategorie mezilidské interakce) najít. Analýza je tedy komparativní, kde na jedné straně jsou teoretické modely konverze jako je Cialdiniho nebo Lofland-Starkův a ty jsou srovnávány s nevyřčeným autorčíným modelem. A tady vidím hlavní metodologický nedostatek práce – na počátku si stanovuje cíl představit tématickou analýzu, ale tu nedělá. Spíše doplňuje zážitky do hotového schématu, daného modelem v teoretické části. Přitom ale vynechává podle mého zásadní část – na základě pozorovaného představit vlastní jakkoliv nedokonalý model a ten pak případně srovnat se zavedenými modely. Respektive – zdá se mi, že tento vlastní model je ve hře, ale není reflektovaný v textu. Práce má jinak velmi dobrou úroveň a představuje originální výzkumný počín. Práci doporučuji k obhajobě.